

חזון החמ"ד מחולל מציאות

טיפול זהות ציונית דתית

לבתי ספר על-יסודיים

חושבים חזון, "מי אתה ולאן אתה הולך"

דם זהבי, מפקח ארצי על-יסודי, חמ"ד

1. החזון כ- GPS על חזון ככלי לצמיחה והתקדמות לאור חזון החמ"ד

2. ציונות דתית במבט שני: בין פתיחות לסגירות - על דילמות ערכיות ותובנות הלכתיות

3. ציונות דתית במבט שני: ראי, ראי שעל הקיר... - על ערכה של ההתבוננות הפנימית

4. ציונות דתית במבט שני: "קפה דילמה" סביב סוגיות עכשוויות

"בנתיבי הציונות הדתית" - תקציר

"חלונות לאמונה" - תקציר

"תורת הפנאי" - תקציר

"התפתחות אישית ומעורבות חברתית" - תקציר

"הקהל למען ציון 2" - קווים מנחים ופעילות פתיחה

חושבים חזון "מי אתה ולאן אתה הולך"

רם זהבי, מפקח ארצי על-יסודי, חמ"ד

"רבי זושא היה אומר :

ביום הדין, כאשר ישאלני בורא עולם מדוע לא היית משה רבנו? אדע מה להשיב.

אך אם ישאלוני - מדוע לא היית אתה זושא?

יסתתמו טענותיי".

מסיפורי חסידים, מקור עממי

חיי הפרט, התלמיד, המורה, האדם באשר הוא אדם, הנם תנועה מתמדת של חיים, עשייה, יצירה, לימוד ומערכות קשרים בין-אישיים. ה-doing מאפיין את מהלך החיים היום-יומי ויוצר תנועה אינטנסיבית, מושקעת, של הליכה יום-יומית, לעתים בדרך לא ברורה. פעמים שמהלך החיים נפגש עם הזדמנות - לעצירה, להרהור, לחשיבה, לא על "מה לעשות", אלא "בעבור מה לעשות" ומהי דרך חיי. זוהי ההזדמנות המקרית המתוארת לא אחת בסיפורי החסידים על אודות המפגש המקרי בין החסיד ועובר האורח הפונה אליו בשאלה:

"הי אדון,

מי אתה?

מאין באת?

ולאן אתה הולך?"

חיפוש המשמעות להבנת העומק של העשייה היום-יומית ולהבנת הליכות החיים, כל אלה מהווים את העומק של העיסוק בחזון.

התכנית החינוכית המוצעת לקמן מבקשת לעורר את הצוותים החינוכיים ואת התלמידים גם יחד לעצור, להשתהות, ולחשוב על משמעות הדרך. לברר לעצמנו מהי תפיסת העולם שלנו, מה נרצה להשיג בה, מהם הערכים שעליהם אנו גדלים ולאורם אנו פועלים.

בירור החזון מזמן לפרט ולקבוצה הזדמנות להתבונן בתפיסות עולם שונות ובהנחות חיים מגוונות, ויותר מכול מהווה הזדמנות ללימוד והרהור על אודות דברי גדולי האומה והאנושות, המציעים בדרכם דרך חיים.

דרכו של החינוך הממלכתי-דתי ודרכה של הציונות-הדתית בכלל התעצבו במאתיים השנים האחרונות, וביתר שאת מאז הקמת מדינת ישראל. זוהי דרך חדשה-ישנה, המבקשת לחבר בין תורת הנצח ואתגרי דור הגאולה.

זוהי דרך חדשה המבקשת להציע תפיסת עולם, תפיסת חיים ודרך להלך בה, ליחיד ולחברה כולה.

זוהי דרך חדשה המבקשת ליצוק משמעות בחיי היום-יום, בקודש ובחול ובחיבור ביניהם.

זוהי דרך חדשה המבקשת לכוון את היצירה הישראלית בחינוך, בחברה ובכלל, מתוך ראייה לטווח ארוך ואחריות לעיצוב תמונת עתיד.

העיסוק בחזון במסגרת התהליך החינוכי של תלמידי החינוך העל-יסודי מהווה נדבך נוסף של העמקה בשני תהליכים מנטליים התפתחותיים המתרחשים בין כיתה ז' לכיתה י"ב:

- תהליך ההתבגרות, שתחילתו באירועי בר/בת המצווה ובעיסוק בהבנת הבגרות במשמעות ההלכתית, הרעיונית והקהילתית

- מבט אל הבחירה העתידית, בחיפוש הדרך אל היום שאחרי ימי בית הספר, בגיבוש תפיסת עולם ובאימוץ דפוסים המאפיינים את התלמיד בהיותו בוגר

בעבור תלמידי החינוך העל-יסודי, לעיסוק בחזון יש משמעות קונקרטית. יש לו השפעה על בחירת דרך החיים, על העמקת תחושת השייכות, על אימוץ דמויות מופת ומודלים לחיקוי, על גיבוש התפיסה האישית מתוך חיבור אמוני, חיבור לתורת הנצח וחיבור למרחב החיים הישראלי העכשווי.

יתרה מכך, עבור התלמידים וצוותי החינוך גם יחד העיסוק בחזון ובירור החזון מהווים מסגרת חיים מושגית שבה יכול למצוא התלמיד ואיש החינוך מקור לתשובות על אודות מבוכות החיים ומבוכות הדור.

החזון מהווה אפוא חוליה מקשרת

בין אדם לעצמו,

חוליה המחברת בין האדם, אמונותיו, פועלו ושאיפותיו לעתיד,

וכן חוליה מקשרת בין אדם לקהילת חייו

בחיבור בין עבר להווה ובין הווה לעתיד.

החזון המתברר כאן ועכשיו

מהווה צוהר ומבט

אל המחר.

הפעלה מס' 1 החזון כ-GPS

על חזון ככלי לצמיחה והתקדמות
כתיבה: אפרת עמנואל

רציונל

חיים לאור חזון הנם חיים מרוממים, בעלי משמעות. חברה, ארגון, תנועה, בית חינוך וכמובן גם אדם פרטי הבונים לעצמם חזון עשויים להגיע רחוק יותר, גבוה יותר וטוב יותר ממי שמתנהל בלי חזון. חזון החמ"ד מציב בפני בני הנוער מערכת ערכים סדורה, מגובשת ונצחית. על כן הוא מאפשר לבני הנוער המאמינים בו, דבקים בערכיו ולומדים ופועלים על פי תכניות החמ"ד השונות הנגזרות ממנו להגיע למיצוי סגולותיהם האישיות כבני אדם, כציונים וכיהודים שומרי תורה ומצוות. חשוב לזכור כי חזון מתחיל בחלום החורג מן המציאות היום-יומית, מן הצרכים השוטפים והשגרה המפרכת. השאיפה אל האופק היא המפתח לצמיחה ולהתפתחות מתמדת. ההפעלה שלפניכם מכוונת את בני הנוער לשאוף אל עבר המרומם, הנשגב, הלא שגרתי, הגבוה והקדוש.

מטרות

1. להביא למודעות המשתתפים את היופי והנאדר בחיים לאור חזון.
2. לאפשר למשתתפים לגבש או לברר חזון משל עצמם.
3. להכיר למשתתפים את חזון החינוך הממלכתי דתי.
4. לברר עם המשתתפים את החיבור בין החזון האישי ובין חזון החמ"ד.

עזרים

- נספח 1: "היינו כחולמים..." - דף משימה אישי, כמספר המשתתפים (נספח לבנות ונספח לבנים)
- נספח 2: "באין חזון ייפרע עם" - קטע קריאה, כמספר המשתתפים

מהלך ההפעלה

שלב א' - אישי: "היינו כחולמים..."

המנחה יחלק למשתתפים דף משימה אישי - "היינו כחולמים", ויבקש מהם למלא את המשימה.
הערה: מומלץ ליצור בחדר אווירה רגועה ונעימה (מוזיקת רקע וכדו').

שלב ב' - במליאה: שיתוף

המנחה יבקש מן המשתתפים לעיין ברשימות שלהם ולסמן את החלומות, השאיפות או המטרות שבכוחם לממש.

המנחה יערוך סבב בין המשתתפים ויבקש מכל משתתף לשתף את המליאה בדבר אחד מן הרשימות שלו.

שאלות מומלצות לסבב:

- ♦ האם היה קשה לסמן חלומות, מטרות או שאיפות שבכוחכם לממש?
- ♦ האם בעקבות הרישום התחדש לכם דבר מה על אודות השאיפות שלכם?
- ♦ מה צריך לעשות כדי לקדם מימוש של מטרות, חלומות או שאיפות?
- ♦ האם הצבת מטרות עשויה לקדם אתכם אל עבר המטרות?

"באין חזון ייפרע עם"

המנחה יחלק למשתתפים את הקטע: "באין חזון ייפרע עם" - נספח 2, ויקרא אותו באוזניהם.

שאלות לדיון

1. האומנם חזון עוסק בתוכן ולא במסגרות? האם זה תמיד כך?
2. שתפו את המליאה בדוגמאות למקרים שבהם הצבתם לעצמכם מטרות אשר פעלו כפי שפועלת תוכנת GPS.
3. האם הצבת חזון עשויה לקדם אתכם? כיצד?
4. "באין חזון ייפרע עם" - האומנם בהיעדר חזון צפויה התדרדרות?

חזון החמ"ד מחולל מציאות

המנחה יחלק למשתתפים את חזון החמ"ד ויקרא אותו באוזניהם (מומלץ לקרוא בפאתוס).

למנחה: בחר אחת מן האפשרויות שלהלן להמשך.

- א. המנחה יבקש מן המשתתפים להשלים את ההיגד: "בשבילי להיות ציוני-דתי זה..."
- ב. כל משתתף יציין מטרה אישית אחת שעולה בקנה אחד עם חזון החמ"ד.

נספח ו - "היינו כחולמים..." - בנות

צייני בכל אחד מן העיגולים 3-2 חלומות, שאיפות או מטרות שלך לעתיד.

בתחום ההתנהגותי / ערכי

בתחום המשפחתי

בתחום המקצוע / התעסוקה

בתחום הבית / מקום המגורים

בתחום החברתי

בתחום הארצי / הלאומי

בכל תחום אחר

נספח ו - "היינו כחולמים..." - בנים

צייני בכל אחד מן העיגולים 3-2 חלומות, שאיפות או מטרות שלך לעתיד.

בתחום ההתנהגותי / ערכי

בתחום המשפחתי

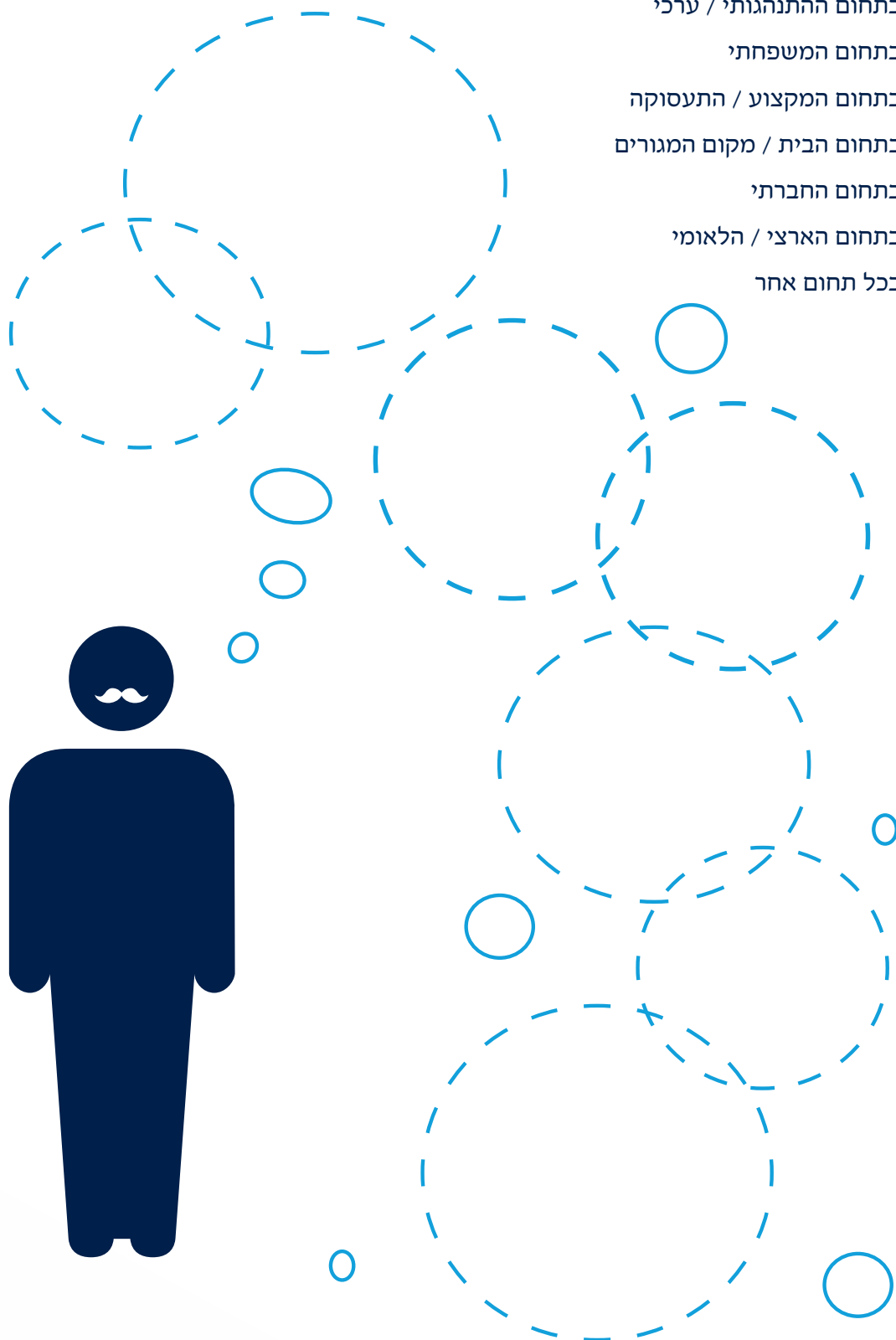
בתחום המקצוע / התעסוקה

בתחום הבית / מקום המגורים

בתחום החברתי

בתחום הארצי / הלאומי

בכל תחום אחר

בניית החזון אינה עוסקת במסגרות, אלא בתוכן - מה אני רוצה מהחיים שלי? לאן אני רוצה להוביל אותם?

כאשר אדם בונה לעצמו חזון, הוא בוחן את עצמו ואת העולם ואת היחסים ביניהם - למה העולם זקוק? איפה אני נמצא ביחס לכך?

בצורה כזו כל החיים מכוונים אל הרצון העומד בבסיס החזון.

משלו משל, למה הדבר דומה, למכשיר GPS. אדם רוצה להגיע למקום מסוים, והוא מזין במכשיר את יעד הנסיעה. אם הוא סוטה מהמסלול, המכשיר "מחשב מסלול חדש", ומחזיר אותו אל הדרך הנכונה. המכשיר אינו נותן לאדם מנוחה עד שיחזור אל הדרך. כאשר יש לאדם חזון - הוא יודע מהו היעד, וכשהוא סוטה מהדרך, החזון מעורר אותו לשוב אל הדרך אל היעד.

באין חזון - ייפרע עם.

אי אפשר להגיע אל היעד אם אין יעד. בלי חזון אין מנגנון שאחראי לקשור את כל חלקי החיים לכיוון אחד. החזון הוא ביטוי לרצונו של האדם.

מעובד מתוך השיעור "מחויבות למסגרת והצבת חזון", הרב יהושע ויצמן, ישיבת מעלות

הפעלה מס' 2

ציונות דתית במבט שני:¹

בין פתיחות לסגירות

על דילמות ערכיות ותובנות הלכתיות

רציונל

פתיחות הנה ערך נאור וראוי. סגירות, לעומת זאת, הנה הלך רוח אשר עלול לדכא ואף לגרום לנו לשקוע בגיוון. המתח בין שני מצבים אלו, בין פתיחות לחברה הישראלית ולתרבות המערב ובין הסתגרות ב-ד' אמות של קהילה דתית, הוא בסיס לעימותים אידאולוגיים סביב התוויית עקרונות חינוכיים.

הרב אבינר והרב סבתו עוסקים במושגים אלו ומציגים תובנות חדשות אשר עשויות לעזור לנו בניווט דרכנו האישית, וביתר שאת בהבנת הצרכים החינוכיים של תלמידינו.

בהפעלה שלהלן מוצגים רעיונות אשר עשויים לתת בידיכם כלים להתמודדות עם שאלות ובעיות של תלמידים בחברה הישראלית.

מטרות

1. להביא למודעות המשתתפים סוגיות של פתיחות וסגירות הרלוונטיות לחיי הציבור הציוני-דתי בכלל ולחיי הנוער בפרט.
2. לתת כלים בידי המחנכים לעיצוב דעתם האישית בסוגיות הנ"ל ולאפשר להם "להיתלות באילנות גבוהים".
3. לחזק את מקומם של המחנכים כמעצבי דרך ל"פתיחות מבוקרת" של בני הנוער בהתמודדותם היום-יומית עם דרכה של הציונות הדתית.

עזרים

נספח 1: שני כרטיסי דילמה שונים, כל כרטיס - כמחצית ממספר המשתתפים

נספח 2: "פתיחות או סגירות?" - קטעי מאמרים מאת הרב אבינר והרב סבתו, כמספר המשתתפים

1 התכנית "ציונות דתית במבט שני" נכתבה בשנת תשע"א והיא מופיעה באתר מינהל חברה ונוער. התכנית הותאמה לתכנית "חזון החמ"ד מחולל מציאות". כותבי התכנית: שרה שיבר, מיכל דה-האן, עדי צביאלי ואפרת עמנואל.

מהלך ההפעלה

שלב א' - זוגות: דילמות

המנחה יחלק את המשתתפים לזוגות. כל אחד מבני הזוג יקבל כרטיס אירוע שונה, והמנחה יבקש מכל זוג למלא את המשימה המצורפת.

שלב ב' - אישי: פתיחות מהי?

המנחה יחלק למשתתפים קטעים מתוך המאמרים של הרב אבינר והרב סבתו (נספח 2) ויבקש מהם לקרוא את הקטעים ולהתייחס לשאלה המצורפת.

שלב ג' - במליאה: בין פתיחות לסגירות

שאלות לדיון

1. יהודי ציוני-דתי חשוף לדילמות שונות בכל תחומי החיים (עבודה, לימודים, חינוך, מגורים, תרבות, תקשורת, קניות וכו'). מה מנחה אותו בקבלת החלטות שבין פתיחות לסגירות?

- דעת תורה והלכה

- חירות המחשבה

- לחץ חברתי

- מסורת

תנו דוגמאות והסבירו את עמדתכם.

למנחה: רצוי להציג את ארבע האבחנות הנ"ל על הלוח.

2. האם המקורות שקראתם נותנים בידיכם כלים נוספים להתמודדות עם הדילמות של פתיחות וסגירות?

3. כיצד עלינו כמחנכים להתמודד עם שאלות הקשורות ב"פתיחות / סגירות" בתחומים שונים? (לדוגמה: על ידי תקנון בית הספר, על ידי קשר בין בית הספר להורים, על ידי חשיפה מבוקרת לתרבות, על ידי דוגמה אישית ועוד).

דילמה א' - כן או לא?

השבוע היה אצלנו בשבט דיון: חבר שלי, אורי, טוען כי הבעיה הגדולה ביותר של הציבור שלנו היא הפתיחות לעולם החילוני. הוא טוען כי אנחנו נעשים דומים לחילונים ומאבדים את דרכנו. אני טוען לעומתו כי הפתיחות היא עניין עקרוני. יש הרבה דברים טובים שנמצאים גם בחוץ, ואם לא נפתח לקבל אותם נהיה חסרים.

חברי השיב לטענתי:

נניח שאתה צודק, על פי מה תקבע מה יכול להיכנס ומה לא?

טלוויזיה וקולנוע - כן או לא?

טכנולוגיה ותרבות - כן או לא?

ספרים ובידור - כן או לא?

הבלבול גדול מאוד. הבלבול שבו נמצא הנוער הוא אחת מבעיות היסוד שלנו, ולכן רצוי לעשות קצת סדר ולהגדיר את היחס בין פתיחות לסגירות.

מה הקריטריון הנכון שעל פיו צריך לקבוע כיצד לנהוג? אל אילו מבין הדברים צריך להיפתח ואל אילו לא?

(מתוך אתר חברים מקשיבים)

משימה: ספר לבן זוגך על הדילמה שעולה. מה תענה לנער השואל?

דילמה ב' - עבר או הווה?

בערב עיון של בוגרי בני עקיבא מחו הבוגרים על "התחרד" לות" התנועה. אחד המשתתפים קרא לרבנים: "הרפו מבני עקיבא, מקומכם בקהילות, בבתי הכנסת, בישיבות ולא בתנועת הנוער שלנו". בהמשך דבריו אמר כי לסממנים החיצוניים, כמו ציציות בחוץ וכיפות גדולות, אין בהכרח קשר להתחזקות דתית אמתית. הוא קרא לבני עקיבא לחזור להיות תנועת נוער, תנועה של מרד, ולא תנועה של מבוגרים.

מזכ"ל בני עקיבא הגיב: "אמנם יפה להתרפק על העבר, אבל עלינו לחיות במציאות שבה חי הנוער כיום. אנחנו לא נותנים הנחיה להפרדה בין בנים לבנות, אלא אלה החלטות של הסניפים... אנחנו קובעים רק מה שנעשה ברשות הרבים, דהיינו מחנה, סמינריון וכו', ושם כולם אמורים לקבל את הדרך הנקבעת על ידי ההנהגה והרבנים".

(עפ"י מקור ראשון, כ"ב בכסלו תשס"ב, 19.12.2008, עמ' 16)

משימה: ספר לבן זוגך על הדילמה שעולה. היכן אתה מוצא את עצמך בדילמה זו?

נספח 2 - "פתיחות או סגירות?"

א. שאלות חינוכיות שהזמן גרמן

מידת הפתיחות של קבוצה תלויה במידת העומק והכוח שלה.

ראשית, בניין שדופנותיו חלשות, כל פתח שייעשה בו, ואף אם הוא קטן וצר, יפורר את הכתלים, והבניין יימוט; ואילו בניין שיסודותיו מוצקים, אף אם ייפתחו בו פתחים רבים, לא יגרמו הם שום נזק, ואדרבה: יביאו לתוכו משבי-רוח רעננים.

שנית, מובן שחשוב לדעת גם את גודל הפתחים, וכאן אפשר להסתמך על הכללים ההלכתיים שבמסכת כלאים ובמסכת עירובין: כל פרצה שהיא כעשר אמות היא פתח, יתר מכך - פרצה, וכן הכלל המצריך את צורת הפתח. ויש כלל נוסף, שאף אם כל הפתחים בנויים כהלכתם, אך הם מרובים עד שהפרוץ מרובה על העומד, אין זה פתח.

שלישית, ברור שמידת הפתיחות תלויה בעוצמת הרוחות המנשבות מחוץ לבניין. כל בר דעת יודע שכאשר מנשבת רוח נעימה מחוץ לביתו הוא פותח את החלון ואז ביתו מתאוורר ונמנע ממנו העיפוש. אבל כאשר רוח סערה משתוללת בחוץ, הוא עושה מאמץ גדול לסגור את כל הפתחים ולהשאיר רק חריצי אוורור הכרחיים.

לכן אי אפשר לדבר על פתיחות בלי להעריך נכונה את חוזק הבניין, את גודל הפתחים וצורתם ואת עוצמת הרוחות המנשבות בחוץ.

ככל שעוצמת האמונה, החוויה הדתית והדבקות בהלכה גדולה יותר, כן מתאפשרת יותר פתיחות; וככל שמנשבות בחוץ רוחות סערה, הרי סכנת ההיסחפות גוברת. כל החלטה על מידת הפתיחות התרבותית חייבת להביא בחשבון את שלושת המרכיבים הללו: עוצמתו הדתית של הנוער שלנו, מידת הרוח המנשבת בחוצות וגודל הפתחים שנפערים.

מי שעולמו התרבותי עשיר, יכול להעשיר את עצמו על ידי פתיחות לעולמות אחרים, אבל מי שעולמו התרבותי דל הוא, ייסחף לגמרי ויישאר בלי עולמו, ולעולמות אחרים לא ייכנס.

(הרב חיים סבתו, "שאלות חינוכיות שהזמן גרמן", בתוך מאה שנות ציונות, תשס"ז)

שאלה לעיון

הרב סבתו מתייחס לפתיחות תרבותית כמו לבניין. מה הם העקרונות שאפשר ללמוד מן ההשוואה?

ב. מה בין "פתיחות" ל"סגירות"?

[...] מכאן שיש שני סוגי פתיחות כלפי עולם החול. שניהם נושאים את השם "פתיחות", אבל תהום פעורה ביניהם. הסוג הראשון הוא פתיחות שנובעת מנטישת התורה ומהזנחתה. האדם מחלק את חייו בין התורה ובין עולמות תרבותיים אחרים; הוא חצוי, והוא קורא לזה "פתיחות". אבל פתיחות זו איננה מעידה על גדלות נפשית או על עוצמה רוחנית, אלא על חולשה ועל מח יב ת חלקית לתורה. אין מה להתפאר ולהשתבח בה. המילה "פתיחות" איננה יכולה להסתיר את היחס החצוי כלפי התורה. לאמתו של דבר זו איננה פתיחות אלא בריחה מהתורה דרך פתח המילוט של ערך הפתיחות [...]

לעומתה, קיימת פתיחות מסוג אחר - פתיחות שנובעת מהרחבת גבולות התורה. יש הסבורים שהתורה שוללת את בניין הארץ, את פריחתה החקלאית והתעשייתית, את השירות הצבאי, את התרומה למדינה, את ההכרה של זרמי התרבות המרכזיים בחברה האנושית, את המוסר הטבעי. מי שאיננו מעמיק בתורה עלול להקטין אותה ולחשוב שהיא שוללת שטחי חיים שלמים. זוהי טעות בהבנת התורה. תורה קטנה מקיפה מעט. תורה גדולה מקיפה עולם ומלואו, היא מאירה למרחוק ומוצאת את הערך התורני של שטחי חיים רבים. פתיחות זו איננה מביאה את האדם לפסוח על שתי הסעיפים, אלא להרחיב את אופקי המבט התורני שלו, מתוך קדושה וטהרה.

המונח "פתיחות" עלול לתעתע בנו, מפני שהוא כולל שתי משמעויות מנוגדות. אסור לנו ללכת שבי אחר המילים, יש לבדוק מה מסתתר מאחוריהן. יש פתיחות שהיא ביטוי לחולשה תורנית, ויש פתיחות שהיא ביטוי לגדלות בתורה. אחת מדרכי האבחון בין שני סוגי הפתיחות היא מידת יכולתה של הפתיחות להסתדר עם ההלכה. הפתיחות מהסוג הראשון נאבקת ונלחמת בהתמדה בהלכה, היא מצויה במתח קבוע אתה. היא שוצפת, קוצפת ורוגזת נגד ההלכה, נגד הרבנים והפוסקים. לעומתה, הפתיחות מהסוג השני היא נושאת דברה של ההלכה והולכת אתה בשלום ובמישור. חלק ממבוכת בני הנוער נובע מהטשטוש בין שני סוגי הפתיחות. הם למדו על ערך הפתיחות והפנימו את חשיבותו, אבל אינם יודעים מהי פתיחות, ומשום כך הם שוקעים לתוך הפתיחות המרחיקה את האדם מהתורה.

(הרב אלישע אבינר, אמונת החינוך)

שאלות לעיון

הרב אבינר מתייחס לשני סוגי פתיחות. מהם?

מה דעתך על אבחנה זו?

הפעלה מס' 3

ציונות דתית במבט שני:²

ראי, ראי שעל הקיר...

ציונים-דתיים בעיני עצמם ובעיני אחרים
על ערכה של ההתבוננות הפנימית

רציונל

מידת ההתבוננות של אדם על עצמו חשובה לאין ערוך. הרמח"ל בספרו "מסילת ישרים" מלמדנו על תולדת ההתבוננות הפנימית: "הענווה שבאה על ידי התבוננות..."². הרמב"ם מבאר את חשיבות התבוננות פנימית ומתאר את כוחה בחידוד ההבנה שלנו "כי אין הדבר כמו שחשבתו בתחילת המחשבה, אבל כמו שיתבאר עם ההתבוננות לזה הדבר" (מורה נבוכים א, ב).

בהפעלה שלפניכם הצעה להתבוננות פנימית על עצמנו כיחיד וכחברה ציונית-דתית, המבוססת הן על ראייה עצמית והן על ההשתקפות שלנו כציבור בקבוצות שונות בחברה הישראלית. בהפעלה זו מוצגת ההתבוננות הפנימית ככלי לצמיחה רוחנית, אישית וציבורית לאור חזון החמ"ד.

מטרות

1. לברר עם המשתתפים כיצד נראה אדם ציוני-דתי בעיני עצמו.
2. לברר עם המשתתפים כיצד נראה הציבור הציוני-דתי על גווניו השונים בעיני עצמו.
3. לברר עם המשתתפים איך, לדעתנו, נראה הציבור הציוני-דתי בעיני קבוצות אחרות בחברה הישראלית.
4. לעודד את המשתתפים להתייחס להתבוננות פנימית אישית וציבורית ככלי לצמיחה והתעלות.

עזרים

נספח 1: דף משימה בעקבות קריקטורה, כמספר המשתתפים

נספח 2: "ציוני דתי בעיני...", כמספר הקבוצות

2 התכנית "ציונות דתית במבט שני" נכתבה בשנת תשע"א והיא מופיעה באתר מינהל חברה ונוער. התכנית הותאמה לתכנית "חזון החמ"ד מחולל מציאות". כותבי התכנית: שרה שיבר, מיכל דה-האן, עדי צביאלי ואפרת עמנואל.

מהלך ההפעלה

שלב א' - במליאה

המנחה יחלק למשתתפים את הקריקטורה (נספח 1), ויבקש למלא את המשימה המצורפת אליה. המנחה יסכם את תגובות המשתתפים על הלוח.

שלב ב' - קבוצתי

המנחה יחלק את המשתתפים לקבוצות בנות 5-7 משתתפים וייתן לכל קבוצה דף משימה "דתי ציוני בעיני..." (נספח 2).

שלב ג' - במליאה

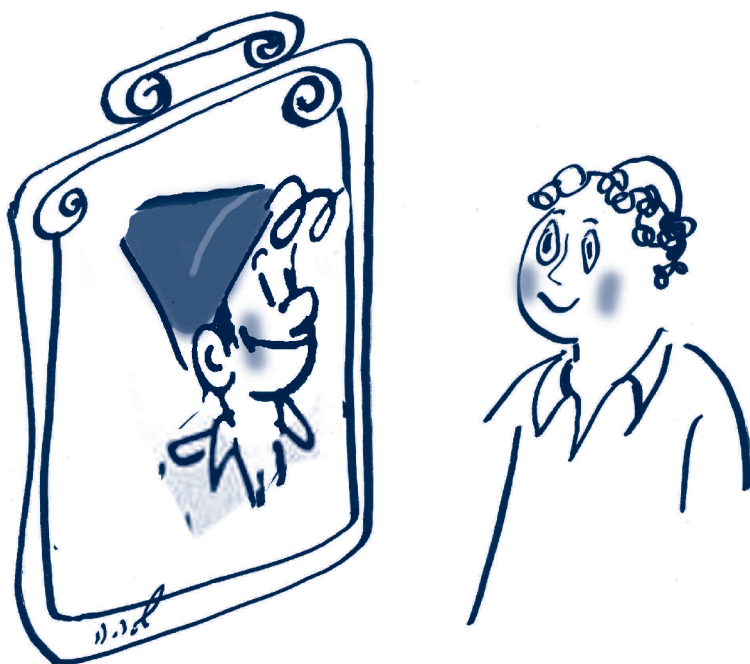
הקבוצות יציגו את תוצרי החשיבה שלהן.

שאלות לעיון ולדיון

1. מה אפשר ללמוד מן ההשתקפויות הרבות של אנשי הציונות הדתית בעיני עצמם ובעיני אחרים?
2. כיצד עשויה התבוננות פנימית אישית וציבורית לעורר בקרבנו ענווה?
3. כיצד עשויה התבוננות פנימית אישית וציבורית לקדם את יעדי חזון החמ"ד?

נספח ו - "ראי, ראי שעל הקיר..."

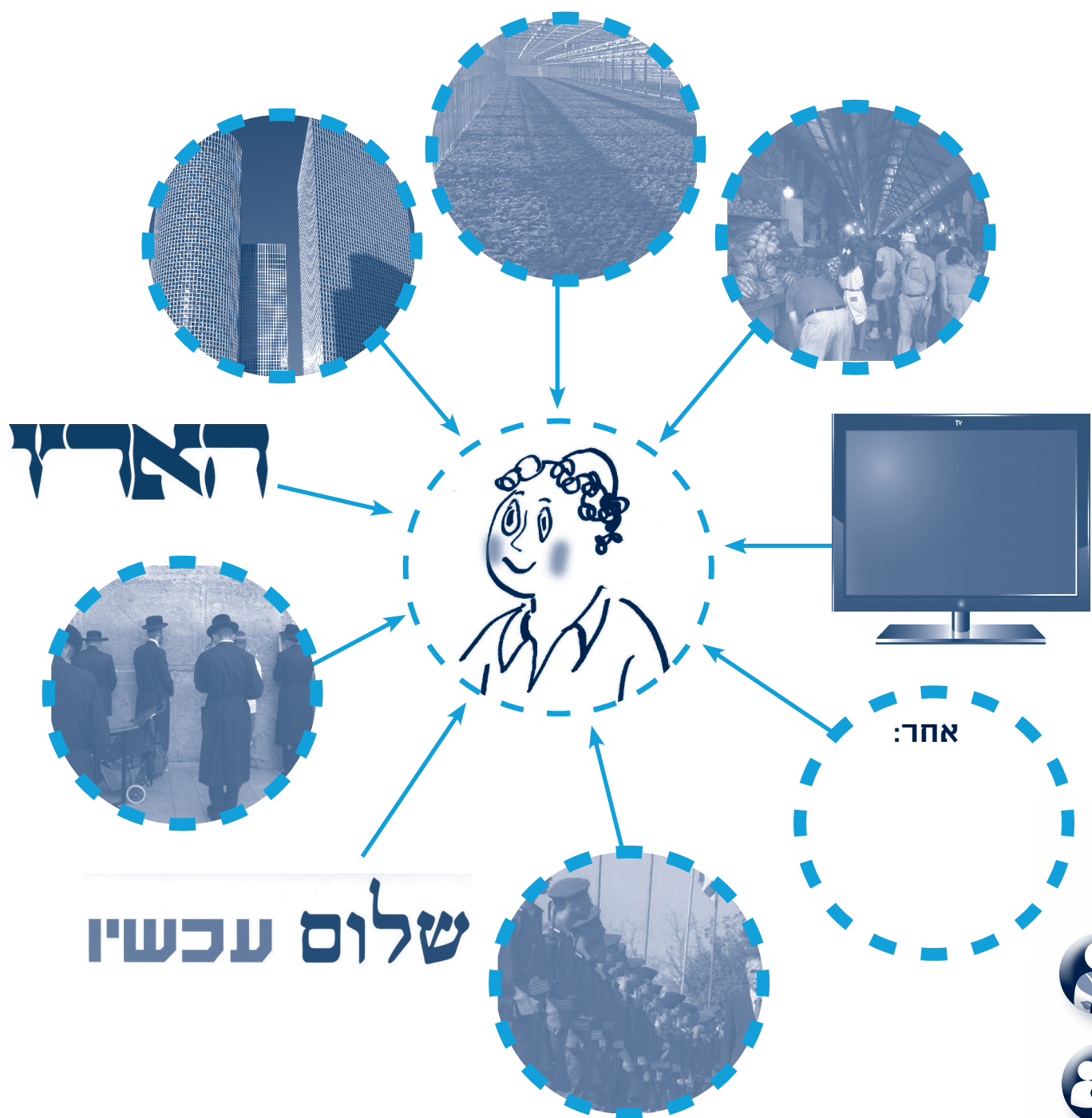

שרה רוטקופ-הרמתי מתוך עלון 60 שנות הישגי הציונות הדתית, תשס"ח

מה אני רואה כאשר אני מביט במראה?

(אפשר לכתוב, לצייר, לשורר, לכתוב סיסמה וכו')

חזון החמ"ד החינוך הממלכתי דתי

משימה

התמונות שלפניכם מייצגות קבוצות שונות בחברה הישראלית. עיינו בתמונות, בחרו תמונה המייצגת קבוצה אחת וכתבו: איך, לדעתכם, הציבור הציוני-דתי נראה דרך המשקפת של הקבוצה הזאת?

אם ברצונכם להתייחס לקבוצה ישראלית שאינה מופיעה, לרשותכם משבצת ריקה - מלאו אותה! היערכו להצגת תוצרי החשיבה שלכם במליאה.

הפעלה מס' 4

ציונות דתית במבט שני:³

קפה דילמה סביב סוגיות עכשוויות

רציונל

נאמני תורה ועבודה, חרדל"ים, דתיים-לייט, מתנחלים, ניו-אורתודוקס ועוד, אלו רק מקצת מתתי-המגזר של החברה הציונית-דתית במדינת ישראל. מגוון הדעות והעמדות מוביל ליצירת מפלגות שונות, לפתיחת בתי ספר ייחודיים, לפילוג בתנועות הנוער ועוד. בהפעלה שלהלן אנו מעלים לדיון שש דילמות מרכזיות המעסיקות את הציבור הציוני-דתי, במטרה לקדם דיון סובלני ופתוח בחברה הציונית-דתית.

מטרות

1. להביא למודעות המשתתפים את מגוון הדילמות המורכבות שאיתן מתמודד הציבור הציוני-דתי.
2. לאפשר למשתתפים לברר עמדות שונות ביחס לדילמות, באווירה נעימה.

הכנה

המנחה יסדר את החדר בצורת "בית קפה", שבו 4-6 שולחנות עפ"י מספר הדילמות שיבחר.

עזרים

נספח: שישה כרטיסי דילמה
דפים ומכשירי כתיבה
קפה וכיבוד - מומלץ

³ התכנית "ציונות דתית במבט שני" נכתבה בשנת תשע"א והיא מופיעה באתר מינהל חברה ונוער. התכנית הותאמה לתכנית "חזון החמ"ד מחולל מציאות". כותבי התכנית: שרה שיבר, מיכל דה-האן, עדי צביאלי ואפרת עמנואל

מהלך ההפעלה

שלב א' - קבוצתי

סביב כל שולחן מומלץ להושיב 5-6 משתתפים. יש למנות דובר ורשם לכל קבוצה. רצוי להציע כיבוד קל וקפה כדי לאפשר למשתתפים דיון נינוח באווירה רגועה. בכל שולחן תעלה לדיון "דילמה" מחיי החברה הציונית-דתית:

1. פוליטיקה וציונות דתית
 2. פנימה והחוצה - התכנסות לעומת יש"י (יחד שבטי ישראל)
 3. בחירת מקום מגורים - סוגיות חינוך וחברה
 4. חינוך ממלכתי-דתי או חינוך במוסדות פרטיים
 5. התיישבות אידאולוגית ביהודה ושומרון
 6. מקומן של ההלכה ושל הסמכות התורנית בסוגיות מדיניות
- הצעה: אפשר לערוך סבב שני ולאפשר למשתתפים לבחור שולחן על פי הנושא המעניין אותם.

שלב ב' - במליאה

דוברי הקבוצות יציגו את עיקרי הדברים שעלו בדיון.

שאלות לדיון

1. כיצד לדעתכם אפשר לטפח סובלנות הדדית בתוך החברה הציונית-דתית בכלל ובבתי החינוך של החמ"ד בפרט?
2. האם לדעתכם חזון החמ"ד המשותף לכולם עשוי לקדם סובלנות הדדית?

דילמה מס' 1 פוליטיקה וציונות דתית

המגזר הציוני-דתי כולל בתוכו תתי-גוונים שונים, אשר דעותיהם שונות.

- האם לדעתכם כדאי לציונות הדתית לפעול בפוליטיקה הישראלית כקבוצה אחת המיוצגת על ידי מפלגה אחת? מדוע?
- מהם לדעתכם הגורמים המונעים, לאורך השנים, מפלגה אחת וייצוג פוליטי אחד המתאים לכולם?
- כתבו קווים מנחים למצע מפלגתי אשר יהיו מוסכמים על המגזר הציוני-דתי לגווניו.

דילמה מס' 2 פנימה והחוצה - התכנסות לעומת יש"י (יחד שבטי ישראל)

במגזר הציוני-דתי, בחינוך הדתי, בהתיישבות בעיר ומחוצה לה, קיימת התלבטות בין פעילות חינוכית וחברתית המופנית אל תוך המגזר ובין פעילות או עשייה חברתית המופנית אל כלל החברה הישראלית.

- מהם היתרונות של התכנסות פנימה?
- מדוע חשובה פעילות כלפי כלל החברה הישראלית ברוח יש"י?
- האם אפשר לעשות את הדברים יחדיו? אם כן, כיצד?
- האם פעילויות יש"י מתאימות לבתי הספר והגנים של החמ"ד? לכל מוסד או למוסדות מסוימים? מהן הסכנות הטמונות בפעילויות כגון אלו?

דילמה מס' 3 בחירת מקום מגורים - סוגיות חינוך וחברה

בשנות השבעים והשמונים נהרו בוגרי הציונות הדתית אל הגליל, אל רמת הגולן ואל יהודה ושומרון, שם הקימו יישובים בעלי אופי ציוני-דתי מובהק.

כיום ישנה נהירה של בוגרי הציונות הדתית אל עבר הערים הגדולות ברחבי הארץ, והם מקימים קהילות וגרעינים חברתיים.

1. כיצד לדעתכם משפיעה בחירת מקום מגורים על החברה הציונית-דתית בפרט ועל החברה הישראלית בכלל?

2. אילו השלכות עתידיות יכולות להיות לבחירת מקום מגורים של היחיד על החברה הציונית-דתית?

3. אילו השלכות עתידיות יכולות להיות לבחירת מקום מגורים של היחיד על יחד? מה זאת אומרת???

דילמה מס' 4 חינוך ממלכתי-דתי או חינוך במוסדות פרטיים

משרד החינוך ומינהל החינוך הדתי הציבו לעצמם מטרה להעצים ולהרחיב את החינוך הממלכתי בכלל והחינוך הממלכתי-דתי בפרט.

- מדוע לדעתכם קמו רשתות חינוך פרטיות? מה הן המטרות של חינוך זה, בשונה ממטרות החינוך הממלכתי?

- מהם היתרונות והחסרונות של בתי החינוך הפרטיים?

- כיצד לדעתכם כדאי לפעול בהווה ביחס למוסדות החינוך הפרטיים?

בנתיבי הציונות הדתית טיפוח זהות ציונית-דתית בקרב תלמידי החמ"ד

התכנית "בנתיבי הציונות הדתית" עוסקת בבירור הזהות האישית והקהילתית של בני הנוער בחינוך הממלכתי-דתי. היא מציבה לפנינו אתגר מיוחד, המזמן לאנשי החינוך ולתלמידים במה משותפת של העלאת השאלות, התהיות והמחשבות המעסיקות את בני הנוער בימים אלו, תוך התייחסות לשורשים האידאולוגיים של הציונות הדתית ויישומם בחיי היום-יום. בהפעלות למיניהן ראינו לנכון לעמוד על הקשיים והאתגרים, כמו גם להצביע על ההישגים של הציונות הדתית, כדי לטפח ראייה רחבה ונכונה ולהדגיש את הטוב. כתיבה ועריכה: מיכל דה-האן, עמליה לואין, אפרת עמנואל, שרה שיבר, הרב נתן צולמן, ירון תאנה

חלק ראשון: הפעלות

- הפעלה מס' 1:** בעקבות ראשונים
- הפעלה מס' 2:** ציונות דתית בשבילי היא...
- הפעלה מס' 3:** אנשי "ו' החיבור"
- הפעלה מס' 4:** עם ישראל, מדינת ישראל, ממשלת ישראל - שלושה מעגלים!
- הפעלה מס' 5:** על פתיחות וסגירות בסוגיות חינוכיות שהזמן גרמן - הפעלה למורים
- הפעלה מס' 6:** לראות את הטוב
- הפעלה מס' 7:** אתגרי הציונות הדתית
- הפעלה מס' 8:** עבדו את ה' (רק) בשמחה?!
- הפעלה מס' 9:** "למה זה אתה רץ בני?" (שמואל ב' יח, כב)
- הפעלה מס' 10:** "יהלום עם כיפה"
- הפעלה מס' 11:** "רק חזק ואמץ..." (יהושע א, ז)
- הפעלה מס' 12:** מסע כיפה
- הפעלה מס' 13:** "שיהא שם שמים מתאהב על ידך" (יומא פו.)
- הפעלה מס' 14:** "כי אנשי מופת המה" (זכריה ג, ח) - בעקבות דמותו של גדי עזרא הי"ד

חלק שני: מאמרים

- הציונות הדתית - הכל בגלל מקף קטן / אבי רט
מה זה, בעצם, דתי-לאומי? / ברוך כהנא
אתגרי הציונות הדתית / מרדכי יוגב
שאלות חינוכיות שהזמן גרמן / הרב חיים סבתו
לקראת בניין חינוכי של זהות ציונית-דתית / יונה גודמן
בית הספר המקיף הדתי כבית מדרש אלטרנטיבי / ד"ר מתתיהו דגן
על חינוך הבת לעת הזאת / הרב פרופ' נריה גוטל
חינוך לגיבוש זהות ה"אני" וזהות אמונית של מתבגרים דתיים / ד"ר שרגא פישרמן

חלונות לאמונה - טיפוח זהות אמונית בקרב תלמידי החמ"ד

התכנית "חלונות לאמונה" היא תכנית חינוכית-תהליכית לחיזוק הזהות האמונית, המוצעת לשיעורי חינוך. התכנית נכתבה על פי המתודות של החינוך הלא פורמלי כמענה לתכנית הליבה לשיעורי החינוך, שנבנתה במטרה לארגן את השיעורים על פי נושאים ברצף שש-שנתי.

התכנית באה לתת מענה לצורכי הנוער הדתי לגווניו על רקע התהליכים החברתיים-לאומיים-רעיוניים המתחוללים בחברה הישראלית בכלל ובחברה הציונית-דתית בפרט. בקרב בני הנוער בחמ"ד עולות שאלות ותהיות בנושא אמונה, והן דורשות לימוד והעמקת הידע, בירור הלבטים, ליבון הקשיים וליווי הנער המתבגר בתהליך זה של גיבוש זהות אמונית.

כתיבה ועריכה: מיכל דה-האן, אפרת עמנואל, עדי צביאלי, הרב נתן צולמן, שרה שיבר

חלק א: הפעלות

מקומו של המחנך בטיפוח זהות אמונית

- הפעלה מס' 1: "לך רד" - מקומו של המחנך בטיפוח זהות אמונית
- הפעלה מס' 2: מדברים אמונה - הפעלת פתיחה
- הפעלה מס' 3: "שאל אביך ויגדך, זקניך ויאמרו לך" - שואלים באמונה

חיזוק האמונה

- הפעלה מס' 4: "דרך אמונה בחרתי" - אמצעים לחיזוק אמונה
- הפעלה מס' 5: "עמוד והתבונן נפלאות אל" - התבוננות בפלאי הבריאה מובילה לחיזוק אמוני
- הפעלה מס' 6: "מאמינים בני מאמינים" - דמויות מספרות אמונה

עבודת הלב והשכל בחיי המאמין

- הפעלה מס' 7: "וידעת היום והשבות אל לבבך" - על רגש ושכל באמונה ובקיום מצוות
- הפעלה מס' 8: "דתי בלב?"! - תורת ישראל היא תורת המעשה
- הפעלה מס' 9: "לא תוסיף עליו ולא תגרע ממנו" - איזון בין החמרות למדרגות רוחניות

להרגיש בטוח בצל האמונה

- הפעלה מס' 10: "ישראל בטח בה" - על מידת הביטחון
- הפעלה מס' 11: "קרוב ה' לכל קוראיו, לכל אשר יקראוהו באמת" - על השגחת הקב"ה בעולמו

אתגרים וניסיונות אמונה בשעת משבר

- הפעלה מס' 12: "וקווי ה' יחליפו כח" - ממשבר לצמיחה
- הפעלה מס' 13: "בקרובי אקדש" - על הסתר פנים

חלק ב: מאמרים

1. אמונה וקיום מצוות / הרב ד"ר יוחאי רודיק
2. אם, אמן, אמונה / שרה אליאש
3. ברוך שעשני כרצוני - בראייה אמונית / הרבנית ד"ר אילה גליקסברג
4. מקומו של המחנך בטיפוח זהות האמונית של התלמיד / הרב ראובן דוד
5. הן יקטלני לו איחל" (איוב יג, טו); שואלים את הבורא: למה? / הרב אריה הנדלר

תורת הפנאי - טיפוח זהות תרבותית בקרב תלמידי החמ"ד

התכנית "תורת הפנאי" הנה השלישית בסדרת תכניות חינוכיות-תהליכיות העוסקות בבירור וטיפוח זהות בקרב בני הנוער. החוברת "בנתיבי הציונות הדתית" עוסקת בבירור סוגיות זהות יהודית-ציונית-דתית, החוברת "חלונות לאמונה" עוסקת בבירור זהות אמונית, והחוברת הנוכחית משלימה את הרצף ועוסקת בבירור זהות תרבותית.

ההפעלות בחוברת אינן נושאות רק מסר ערכי, אלא טומנות בחובן גם גישה יישומית וכישורי חיים שיהיו נדבך חשוב בעיצוב בוגר בעל כושר חשיבה ביקורתית ואחראית, מודע לבחירותיו הערכיות-תרבותיות ויודע להבחין בין טוב לרע; בוגר שהחלטותיו הערכיות מאתגרות את שעותיו הפנויות גם במעורבות חברתית ובהתנדבות אישית.

כתיבה ועריכה: מיכל דה-האן, אפרת עמנואל, עדי צביאלי, שרה שיבר

פרק ראשון: תפקיד המורה

1. האחריות המלאה - פעילות למורים על מקומו של המחנך בעיצוב זהות תרבותית
2. "ובמושב לצים לא ישב" - פעילות למורים
- חיים בסרט: מטלת צפייה בעקבות הסרט "שאיפות מסוכנות"
- מאמר: "אנחנו, הטלוויזיה והאינטרנט" - דו-קרב או דו-קיום? / ד"ר אברהם ליפשיץ

פרק שני: טיפוח זהות תרבותית בקרב בני הנוער

3. על אהבת החסד - "יותר ממה שהמעשה מורה על העושה, מורה הרצון על הרוצה"
4. "פנאי לתנועה" - על חשיבותן של תנועות הנוער
5. "מישהו הולך תמיד אתי..." - להיענות למציאות או לענות לטלפון?
- מאמר: בין "והגית בו יומם ולילה" לבין תיקון עולם / בני פרינג

פרק שלישי: מתנת הזמן

6. "ימיו אינם חוזרים..." - על מתנת הזמן
7. הזמן, הפנאי ומה שביניהם - על הזמן כהכרח ועל הפנאי כבחירה
- חיים בסרט: מטלת צפייה בעקבות הסרט "כבלים מודרניים"
- מאמר: "לא, אין לי פנאי" / הרב חן חלמיש

פרק רביעי: אתגרי הפנאי

8. לי זה לא יקרה! - מדוע להם זה קרה?
9. כמו באגדות - על אשליות וסכנות
- חיים בסרט: מטלת צפייה בעקבות הסרט "שאיפה לחיים"
- חיים בסרט: מטלת צפייה בעקבות הסרט "נהג חדש"
- מאמר: "מסע" בלי מפה ומצפן - על ההתמכרויות והטיפול בהן / הרב איתן אקשטיין

פרק חמישי: בחירה ואחריות

10. פנאי בתנאי - בין תרבות רעה לתרבות טובה
11. "איזו היא דרך ישרה שיבור לו אדם" - "כן" או "לא"
12. האומנם שם במרחקים עולם יפה ונאה? - על תרבות פנאי יהודית-תורנית
- חיים בסרט: מטלת צפייה בעקבות הסרט "בחירה"
- חיים בסרט: מטלת צפייה בעקבות הסרט "חיים אחרים"
- מאמר: הרהורים על פנאי / הרב דוב ברקוביץ

ממני אליך... התפתחות אישית ומעורבות חברתית לאור חזון החמ"ד

הצעה לתכנית "אני והקהילה" לכיתה י', במסגרת 30 שעות עיוניות

רציונל

בממד המעשי של הטמעת החזון והנחלת עקרונותיו לתלמידים אנו מציבים לפנינו חמש מטרות-על העוסקות במעורבות ובאחריות באופן ספירלי, מן האישיות הפרטית האישית אל מעגלי חיים חברתיים מתפתחים:

בין אדם לעצמו, בין אדם לאלוקיו, בין אדם לזולתו, בין אדם לעמו ובין אדם לארצו ולמדינתו.

חמש מטרות-על אלו מהוות תשתית רעיונית לכל אחת מן הפעילויות העוסקות בנושא מעורבות חברתית ואחריות אישית. המטרות שלובות זו בזו, וניסיון לטפח ולחנך למען מטרה אחת בלבד איננו מעשי.

יחד עם זאת בחרנו, באופן מלאכותי במקצת, להדגיש בכל פעילות מטרה אחת בלבד מן המכלול של חזון החמ"ד. זאת כדי להאיר באור מדויק יותר את המטרות הללו, כדי להדגיש את הפן הייחודי של כל מטרה וכדי להנחיל שפה משותפת לכלל תלמידי החמ"ד השואפים למעורבות חברתית ואחריות אישית.

חמש אבני הדרך לשנת תשע"ה פורסות מערך תכנים ותכניות המסייעים בידי צוותי החינוך להגשים מטרות אלו. האבן החמישית מבין חמש אבני הדרך הנה "חמ"ד וקהילה". אבן דרך זו יונקת את מהותה מתוך התפילה: "שים שלום [...] עלינו ועל כל ישראל עמך..." (תפילת העמידה, ברכת שלום).

בתי החינוך שלנו, גני ילדים ובתי ספר כאחד, הם בבואה של הקהילה כולה. אנחנו מבקשים לראות את בתי החינוך מצויים במצב של תרומה הדדית עם הקהילות שהם משרתים: מחד גיסא בתי החינוך מהווים מוקד השפעה על הקהילה, ומאידך גיסא בתי החינוך ניזונים מן הקהילה, מושפעים ממנה ונעזרים בה.

טיפול ערך החסד והנתינה כאורח חיים הוא מטרה ראשונה במעלה בכל עת ובכל גיל. החסד והנתינה יוצרים חיבור מעשי ואמוני לעולם התורה.

הרחבת מעגלי החסד במוסדות החמ"ד מאפשרת לתלמידים לחוות את רגש הנתינה, ומעניקה להם השראה לפעילויות חסד ונתינה לאורך ימים ושנים.

התכנית המוצעת כוללת שלושה חלקים:

חלק א: שמונה סדנאות כיתתיות לבחירה

חלק ב: מאמרים להעשרה בתוספת מטלת ביצוע לבחירה (מופיע באתר החמ"ד).

חלק ג: "לכל אחד ניגון ציוני-דתי משלו" - ריאיון אישי⁴

סדנאות כיתתיות

שם הפעילות	רציונל
הפעלת פתיחה 1. מעורבות חברתית ואחריות אישית לאור חזון החמ"ד	חזון החמ"ד הנו בחזקת "יין ישן בקנקן חדש" - שרטוט שלם וחדש המתאים לימינו, שבסיסו ועקרונותיו מושתתים על הררי קודש. יעד משרד החינוך לטיפול מעורבות חברתית ואחריות אישית מהווה ביטוי לחיים של יהודי מאמין המודע לעצמו, מחויב לקיום מצוות ומעורב בקהילה, בעם ובמדינה. פעילות זו נועדה לברר את הקשר שבין מושגים אלו.
בין אדם לעצמו 2. "מי אני?" "כל העולם כולו שלך הוא, מה שאתה רוצה לעשות בעולמך - עשה". סנהדרין לח:	מימושו של חזון החמ"ד מתחיל במעגל הקרוב ביותר לעולמו של התלמיד - בין אדם לעצמו; טיפוח תלמידים בעלי מידות טובות השואפים לצמיחה מתמדת ולמצוינות בכל תחומי החיים. הפעלה זו מציעה כלים לבירור אישי, למיצוי הפוטנציאל האישי ולמצוינות. האדם, יציר הבריאה, נברא עם כישורים מסוימים ויכולות מסוימות כדי שיפתח אותם ויממשם בחייו. כדי שאדם ימצא כישורונות אלו ויגיע למצוינות, תחילה עליו להכיר את עצמו, לבדוק מהם כישוריו ולהכיר את החוזקות והאיכויות שלו.
בין אדם לאלוהיו 3. למה לשאוף ליותר? "שלושה דברים רובן ומיעוטן רע ובינוניותן יפה - השאור, והמלח והסירוב" (ירושלמי ברכות פרק ה, הלכה ג)	חזון החמ"ד שואף לטפח תלמידים מאמינים, אוהבי ה' ויראי שמים החיים חיי תורה ומצוות. הקב"ה ברא את האדם עם תכונות, כישורונות וכוחות. תפקידו של האדם בעולם הזה הוא לממש את הכוחות הללו במלואם ולהביאם לידי ביטוי. מימוש פוטנציאל הכוחות והכישורים מביא ברכה ליחיד ולחברה ומאפשר לאדם לחיות חיים מלאים ומשמעותיים.
בין אדם לעמו 4. "צריך גלגל? - אני גלגל" "לפיכך נברא אדם יחידי". משנה סנהדרין פרק ד, משנה ה	חינוך תלמידים לאהבת כלל ישראל מתוך אחריות ומעורבות בקהילה מהווה נדבך מרכזי בחזון החמ"ד ובמלאכת המחשבת של עבודת החינוך. אדם יהודי מגיע לעולם הזה כדי למלא שליחות. לכל אדם יהודי תפקיד שהעולם נצרך לו. ישנם תפקידים רבים ושליחויות מגוונות. צורכי העם, המדינה והעולם מרובים. תפקידו של אדם יהודי לחפש מהי שליחותו ולהשתדל למלא שליחות זאת בחייו.

4 הצעה לריאיון מופיעה בפרק "לכל אחד ניגון ציוני-דתי משלו".

מסירות הנפש הישראלית - הצורך לקיים ייעוד מסוים והרצון לחיות חיים עם משמעות - טבועה בהוויה שלנו בחזקת "מעשה אבות סימן לבנים", והיא ירושה לנו מאברהם אבינו. חזון החמ"ד שואף לחנך תלמידים לאהבת כלל ישראל מתוך אחריות ומעורבות בקהילה ולאהבת הארץ מתוך אחריות לעתידה ונכונות לפעול למענה. השאיפה לשנות, להשפיע ולתת, כמו גם היכולת לעשות זאת, אינן נחלתם של מנהיגים גדולים בלבד, אלא של כל יחיד ויחיד המאמין בעצמו ובדרכו. השאיפה אל מעבר לצורכי היום-יום והגשמת השאיפות הן הנחלת האידאל התורני האלוקי בעולם החומרי. בהפעלה זו יכירו המשתתפים אנשים גדולים שחוללו שינוי בעולם מתוך הנחה ואמונה שמפגש עם עוצמות גדולות יוצר רצון לגדול.	בין אדם לעמו, לארצו ולמדינתו 5. "הנני" "וְאֶשְׁמַע אֶת קוֹל אֲדֹנָי אֲמַר אֶת מִי אֶשְׁלַח וּמִי יֵלֶךְ לָנוּ וְאֶמַּר: הֲנִי שְׁלָחְנִי." (ישעיהו ו, ח)
חינוך תלמידים הרואים בכל אדם צלם אלוקים ודבקים בכלל הגדול של "ואהבת לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו הנו עיקר מרכזי בחזון החמ"ד. מעורבות חברתית ועזרה לזולת, חסד ונתינה בהתאמה לכישוריהם ויכולותיהם של כל נער ונערה, יש בהן ערך כפול, הן למקבל והן לנותן, הזוכה לרוממות רוח ולעשייה חיובית ואף מהנה. הפעלה זו עוסקת במשמעות חוויית הנתינה ובהיותה נדבך חשוב ומעצים בטיפוח זהות תרבותית של בני הנוער.	בין אדם לזולתו 6. על אהבת החסד "יותר ממה שהמעשה מורה על העושה, מורה הרצון על הרוצה". (הראי"ה, ערפילי טוהר צא)
חינוך יום-יומי של תלמידים, לאורך שנים, לראות כל אדם בצלם אלוקים ולדבוק בכלל הגדול של "ואהבת לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו, מאפשר לתלמידים להתקדם במידת עשיית החסד. הרמב"ם מונה שמונה מעלות בצדקה ומציג מדרג חינוכי-ערכי של מעלת הנתינה - שלבים שבהם יכול כל יחיד להתעלות במדרגת הנתינה, עד לדרגה העליונה. במה אמורים הדברים? בכל מערכת יחסים - בכיתה, בבית הספר, בקהילה ובחברה כולה. ההפעלה עשויה לעורר חשיבה רפלקטיבית על אודות הנתינה עצמה, ובדרך זו להעצימה.	בין אדם לזולתו 7. אפשר לעזור? על פי "שמונה מעלות בצדקה" לרמב"ם
חזון החמ"ד שואף לטפח הן תלמידים בעלי מידות טובות השואפים לצמיחה מתמדת ולמצוינות בכל תחומי החיים והן תלמידים הרואים בכל אדם צלם אלוקים ודבקים בכלל הגדול של "ואהבת לרעך כמוך" ובמצוות הנובעות ממנו. מטרות אלו מזינות ומשלימות זו את זו. מעורבות חברתית, תרומה לחברה וכד' הנם ביטויים מודרניים לערך יסודי ומרכזי בעולם היהודי - חסד. היבטים רבים יש למידת החסד בעולם. הדדיות, יוזמה, קבלה, טבעיות ועוד. בספר משלי נאמר: "גומל נפשו איש חסד" - כלומר, אדם העושה חסד עם זולתו ומעניק לאחר, גומל תמיד חסד עם עצמו. בהפעלה זו ננסה לברר את המניעים האנושיים השונים לעשיית חסד ולהעצים את עשיית החסד באמצעות בירור זה.	בין אדם לעצמו ולזולתו 8. מה ה' דורש ממך... "...אהבת חסד והצנע לכת עם אלקיך". (מיכה ו, ח)

"הקהל למען ציון"

איך יוצרים הקהל?

"איך בונים ספינה?"

אוספים אנשים

ונוטעים בהם

את האהבה

והכמיהה

לים הרחב,

הגדול והאינסופי

ולא -

אוספים אנשים

ואומרים להם

לאסוף עצים

ולהכין תכניות

לבניית ספינה".

הנסיך הקטן

תכנית "הקהל למען ציון" הנה תכנית דו-שנתית המייצרת מרחב מנהיגות עבור תלמידי החמ"ד להובלת תהליכים חברתיים וערכיים.

בשנים תשע"ב-תשע"ד התקיים תהליך "הקהל למען ציון" מספר 1, ובו עסקו בני הנוער בארבעה נושאים ערכיים על פי בחירתם:

1. יש"י - יחד שבטי ישראל

2. "וחי אחיך עמך" - צדק חברתי יהודי

3. תפילה - עבודה שבלב

4. דור המסכים

נושאים אלה נבחרו בוועידת היגוי בסיוון תשע"ב.

בתחילת תשע"ג החל תהליך הקהל כיתתי שכלל בחירת נציגים, בחירת נושאים וקבלת החלטות כיתתיות.

לאחריו התקיים תהליך הקהל בית ספרי דומה שבו התקבלו החלטות שנשלחו למחוזות.

במהלך חודש טבת התקיימו כנסי הקהל מחוזיים.

פעילות השיא התרחשה בחודש אדר, שבו התקיים כנס הקהל ארצי ונתקבלו החלטות סופיות בארבעת הנושאים.

נוער הקהל שפעל לאורך כל השלבים המשיך ביישום ההחלטות במהלך השנים תשע"ג-תשע"ד וכן בשנה הנוכחית תשע"ה.

הקהל למען ציון מספר 2 יתקיים בשנת תשע"ו בחודש אדר.

בתחילת שנת תשע"ו תצא לאור תכנית הקהל מלאה, שתכלול מודל פעולה מפורט ופעילויות לתיווך ארבעת הנושאים:

1. בין אדם לזולתו: ואהבת לרעך כמוך - יחד שבטי ישראל

2. בין אדם לארצו ולמדינתו: אהבת ארץ חמדה

3. בין אדם לעמו: יהדות התפוצות וקליטת עליה

4. בין אדם לעצמו: דע את עצמך - זהות אישית ציונית-דתית

לפניכם הפעלה להכשרת הלבבות לקראת תהליך הקהל בחדר מורים ובכיתות - "אני ואתה נשנה את העולם" (4).

אני ואתה נשנה את העולם - האומנם?

"אלפי ילדים זה כוח"

מטרות

1. לעורר בקרב המשתתפים אמון כי בכוחנו לחולל שינויים ולהיטיב את המציאות.
2. להביא למודעות המשתתפים את כוחם ועוצמתם של ילדים ונוער כמחוללי שינוי.

עזרים

- נספח 1: "אלו דברים שאותי מעצבנים..." - דף משימה אישי, כמספר המשתתפים
- נספח 2: "I can" - סיפורים וקליפים על כוחם של ילדים לחולל שינוי, עותק למנחה בלבד

מהלך הפעילות

שלב א - אישי

המנחה יחלק למשתתפים שאלון אישי - "אלו דברים שאותי מכעיסים..." (נספח 1) ויבקש מהם למלא אותו.

שלב ב - מליאה

✓ המנחה יבקש מן המשתתפים להקיף בעיגול את אותם "דברים" שהוא מאמין כי יש לו יכולת לשנות או לשפר.

- ✓ המנחה יבקש מכל המשתתפים שהקיפו לפחות פריט אחד להרים יד.
- ✓ המנחה יבקש מכל המשתתפים שהקיפו לפחות שני פריטים להרים יד...
- ✓ המנחה יבקש מכל המשתתפים שהקיפו לפחות שני פריטים להרים יד...

שאלה לדיון (לקראת השלב הבא)

האם אנחנו מאמינים ביכולתנו לחולל שינוי כלשהו?
המנחה ישלב בדיון את הקטע "לשנות את העולם" שלהלן:
המנחה יציג בפני המשתתפים סיפור או קליפ (נספח 2) המתארים סיפור הצלחה והובלת שינוי בידי ילדים.

לשנות את העולם

כאשר הייתי צעיר, רציתי לשנות את העולם.

גיליתי שקשה לשנות את העולם, אז ניסיתי לשנות את העם שלי.

כאשר ראיתי שאיני יכול לשנות את העם, התחלתי להתרכז בשינוי העיר שלי.

לא הצלחתי לשנות את העיר וכאדם מבוגר יותר, ניסיתי לשנות את המשפחה שלי.

היום, כשאני כבר זקן, אני מבין כי הדבר היחיד שאני יכול לשנות זה את עצמי.

לפתע אני מבין כי אם לפני זמן רב הייתי משנה את עצמי, הייתי מחולל שינוי במשפחתי ובעירי. ההשפעה שלי הייתה יכולה לשנות את עמי, ואז באמת הייתי משנה את העולם.

(נכתב בידי נזיר אלמוני בשנת 1100.)

שאלות לדיון

1. אילו תחושות, רגשות ומחשבות מעורר בכם הסיפור / הסרט?
2. האם אפשר לרתום רגשות ומחשבות אלו לקראת עשייה, שינוי וסיפור?

- ❖ שינוי אישי
- ❖ שינוי הסביבה
- ❖ שינוי בקהילה

סיכום

אין הכרח לקבל את המציאות כפי שהיא!

ילדים זה כוח!

דברים שמפריעים לנו, יש לנסות לפעול כדי לשנותם.

יש בכוחנו לשנות! כוח הרצון, כוח הנעורים והמרד, כוח האמונה - האמונה כי אפשר לחולל שינוי והיכולות האישיות מעניקים עוצמה רבה.

נספח ו - אלו דברים שאותי מכעיסים...

בכיתה

בבית

בבית הספר

במדינה

אחר

בין חברים

I can - "אלפי ילדים זה כוח" - ילדים משנים את העולם

1. החלטות: הקהל למען ציון - נוער הקהל מוביל תהליכים חברתיים-ערכיים תשע"ג.
2. תהליך הקהל: כיתתי, בית ספרי, מחוזי, ארצי במחוז חיפה (תשע"ג)
3. כנפיים של קרמבו: כבוד עולמי למקימת "כנפיים של קרמבו". עדי אלטשולר בת ה-27, שהקימה תנועה לילדים עם צרכים מיוחדים בהיותה בת 14, נבחרה על ידי המגזין "טיים" לאחת מ"מנהיגי הדור הבא" בעולם. ל"ידיעות אחרונות" סיפרה: "הייתי בטוחה שעובדים עליי. פוליטיקה? לא שוללת בעתיד" לכתבה המלאה לחץ כאן. לקליפ על תנועת "כנפיים של קרמבו" לחץ כאן.
4. I can - ילדים יוצרים שינוי ברחבי הארץ. זהירות, זה "מדבק".
5. הילדים של היום, היזמים של מחר - על חינוך פיננסי
6. לפרויקט המדע של גוגל לילדים ונוער - לבירור פרטים והרשמה
7. האנה רוברטסון בת ה-9 נגד מנכ"ל מקדונלד'ס: "הרשת עובדת על ילדים קטנים"
- האנה רוברטסון בת ה-9 הגיעה מוכנה לאספת בעלי מניות של רשת ההמבורגרים, והטיחה האשמות במנכ"ל דון תומפסון: "לא היית רוצה שילדים יאכלו מזון בריא כדי שיחיו חיים ארוכים ומאושרים יותר?" לכתבה המלאה לחץ כאן.
8. ילדה בת שבע מעמידה את חברת לגו במקומה. "חברת לגו היקרה", היא כתבה: "קוראים לו שרלוט ואני בת 7. אני אוהבת לגו אבל אני לא אוהבת את זה שיש יותר אנשי לגו מנשות לגו. היום הלכתי לחנות וראיתי לגו בשני אזורים: האזור הוורוד לבנות והאזור הכחול לבנים. כל מה שהבנות עשו היה לשבת בבית, ללכת לחוף הים ולעשות שופינג. לאף אחת מהן לא הייתה עבודה. אבל הבנים יצאו להרפתקאות, עבדו, הצילו אנשים ואפילו שחו עם כרישים... אני רוצה שתכינו יותר בנות לגו ותנו להן לצאת להרפתקאות ולעשות חיים, בסדר?! תודה, שרלוט."

